

آموزش خلاق کودک محور

تأثیر مهارت‌های فراشناختی در کودکان کم توان ذهنی

نویسنده: غلامرضا خوئی نژاد

علی رضا رجائی

محمد کبودانی

جست و جو و آماده سازی:

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

چکیده:

در پژوهش حاضر به منظور مطالعه آموزش راهبردهای فراشناختی بر میزان یادآوری دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر برنامه‌ای جهت آموزش فراشناخت تهیه شد. در این برنامه از روش تصویرسازی ذهنی استفاده گردید تا دانش‌آموزان با استفاده از این روش فرایندهای یادگیری خود را شناسایی، هدف‌گذاری، هدایت و نظارت نمایند. این تحقیق در پی آنست تا اثر راهبرد تصویرسازی ذهنی را در بهسازی حافظه کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر مطالعه نماید. نمونه انتخابی شامل دو گروه ۱۵ نفری از دانش‌آموزان پایه پنجم مرکز آموزش استثنایی بهاران تربت جام بودند که به روش تصادفی انتخاب شدند. ابتدا از هر دو گروه آزمون مقدماتی گرفته شد سپس گروه آزمایش از آموزش روش تصویرسازی ذهنی (متغیر مستقل) برخوردار شدند و در مورد گروه کنترل روش خاصی اعمال نشد. در نهایت یک روز پس از پایان آموزش از هر دو گروه آزمون نهایی گرفته شد.

به منظور بررسی معناداری تفاضل میانگین آزمون‌های مقدماتی و نهایی گروه کنترل و آزمایش داده‌ها از طریق آزمون t مورد تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج حاکی از تأثیر معنی‌دار آموزش روش تصویرسازی ذهنی در عملکرد حافظه کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر بود.

۱-دکترای برنامه‌ریزی درسی و آموزش. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد

۲-دکترای روان‌شناسی. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت جام

۳-کارشناس ارشد روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند

مقدمه

در سیر تاریخی پیشرفتهای روانشناسی دو مکتب روانشناسی رفتارگرا (1) و شناخت‌گرا (2) بیش از سایر مکاتب در زمینه یادگیری و شرایط مطلوب اتفاق آن به بحث پرداخته‌اند. روانشناسی رفتارگرایی به سبب تأکیدات شدید به رخدادهای بیرونی شکل‌دهنده رفتار انسان در دهه‌های اخیر با عدم استقبال روبرو شده است. دلیل این امر بیشتر خیزش نوین توجه به فضیلت‌ها و توانمندی‌های درونی انسان است بنابراین روانشناسی شناختی که تمام تلاش خود را برای روشن‌سازی توانمندی‌های شناخته شده‌ای همچون نظریه رشد شناختی پیاژه، رشد شناختی-اجتماعی ویگوتسکی (3) و نظریه پردازش اطلاعات (4) که کمتر با نام شخص معینی تداعی می‌شود زمینه‌ساز و محرک پژوهش‌های این حوزه بوده‌اند. در این نظریه به عواملی چون توجه، ادراک، حافظه و فرآیندهای ذهنی میانجی لازم در پردازش اطلاعات تأکید می‌گردد. در یک فرآیند آموزشی آنچه اهمیت دارد این است که کودک بتواند اطلاعات را دریافت، پردازش، به خاطر سپرده و به عمل آورد بر همین اساس از شیوه‌های نوین ارتقاء آموزش‌ها استفاده از تکنیکهای فراشناختی می‌باشد که موضوع مناسبی در تحقیقات بر روی کودکان کم‌توان ذهنی است این مبحث بدلیل آنکه در عرصه پژوهش‌های یاددهی یادگیری برخوردار است به طور قطع شایسته پرداختی بیشتر و دقیق‌تر می‌باشد. دانش‌آموزان مدارس از طریق مهارت‌های فراشناختی

می‌توانند به اهداف مختلفی نایل آیند از جمله:

- 1) tsiroivaheB
- 2) tsivitingoC
- 3) ykstogyV
- 4) gnissecorP noitamrofnI

انجام پیش‌بینی‌های لازم در مورد آنچه خوانده‌اند-تحلیل موقعیت آموزشی و حل مسأله و ربط اندیشه مختلف به ساختار فعلی دانش-پرسش از خود-تشخیص روابط- تجسم مطالب در ذهن-تشخیص اینکه چه وقت کمک بخواهند-بیان اندیشه‌های مهم مطالب خواندنی به زبان خود (بلکی ۱، اسپنس ۲، به نقل از فولادچنگ، ۱۳۷۵)

در نظریه فراشناخت فاعل شناسایی یعنی فراگیر است که تلاش می‌کند تا از نظام شناختی‌اش آگاه شود، راه‌های از میان بردن موانع را بکاود، شیوه‌های بهینه یادگیری را پی ریزی کند و خودنظم‌جویی ۳ همه جانبه داشته باشد.

با عنایت به مطالب فوق، استراتژیهای یاددهی-یادگیری به عنوان ابزاری طبیعی مورد استفاده قرار گرفته تا اسباب تغییراتی مطلوب را بوجود آورد کاربرد این استراتژیها می‌توانند به حق زمینه درگیری علمی، شادابی عاطفی، سازندگی، خلاقیت، بلوغ فکری و خود مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در دانش‌آموزان فراهم آورد و همزمان حس اعتماد به نفس آن‌ها را در جهت یادگیری تقویت کند تا با حداکثر انرژی از طریق خود رهبری به امر یادگیری بپردازد و با مشارکت سایر دانش‌آموزان گروه‌های فعال تشکیل و کلیه فرآیندهای یادگیری کلاس را آگاهانه زیر نظر داشته باشند، از این طریق می‌توان زمینه «بقدرت رساندن علمی خود ۴»فراگیران را به طور واقعی فراهم نمود. (آقازاده، احدیان، ۱۳۷۶) منظور از مهارت‌های فراشناختی مجموعه ساز و کارهایی است که فرد در جریان یادگیری یا حل مسأله به طور فعال بکار می‌گیرند تا عملکرد شناختی خود را تنظیم و هدایت کند (براوی، دیلوچی ۵، ۱۹۸۸، به نقل از موس، ۱۹۹۰). مهارت‌های فراشناختی فرآیندهای نظارتی هستند که از راه تجربه و آموزش صحیح بدست می‌آیند با توجه به اینکه افراد از لحاظ آموزش‌پذیری و از نظر شناختی-رفتاری با هم متفاوت‌اند بنابراین لازم است که شیوه خودگردانی (از بعد رفتاری) و شیوه مسأله‌گشایی (از بعد شناختی) کاملاً برای دانش‌آموزان آموزش داده شود تا از این طریق بتوان به اهداف موردنظر دست یافت. در این میان تسهیل و انتخاب شرایط مناسب برای گذر از آموزش مبتنی بر حافظه پروری و یادگیری سنتی به یادگیری فعال متکی به روش‌های فراشناختی از اهمیت فراوانی برخوردار است (کله ۱)، چان ۲)، ترجمه ماهر، ۱۳۷۲).

- 1) ykcalB
- 2) ecnepS
- 3) noitaluger fleS
- 4) tnemevorpmI fleS
- 5) ehcaoleD

نتایج تحقیق براون ۳ و همکاران (۱۹۸۱) نشان می‌دهد که تواناییهای فراشناختی در سنین ۵ تا ۷ سالگی بروز نموده و در سالهای بعد گسترش می‌یابد بنابراین از همان سنین پیش‌دبستانی می‌توان استراتژیهای مناسب فراشناختی را به آنان آموزش داد. تحقیقات بیراتر و اسکاردامالیا ۴ (۱۹۸۵) نشان می‌دهد که آموزش این استراتژیها نتایج مهیجی بدنبال دارد.

پژوهش‌های مولی و همکاران (۱۹۸۶) مؤید این نظر است که ۹ تنها آموختن دانش بلکه همچنین آموختن چگونگی استفاده از این استراتژیها در یادگیری دارای اهمیت فراوانی است که متأسفانه چگونگی استفاده از این استراتژیها در یادگیری دارای اهمیت فراوانی است که متأسفانه چگونگی استفاده از این استراتژیها به فراگیران آموخته نمی‌شود.

تحقیقات الیس ۵ (۱۹۸۳) نشان می‌دهد که آموزش این استراتژیها تأثیر عظیمی بر تعمیم و کاربرد آموخته‌ها در محیط‌های طبیعی بجای می‌گذارد. تمرین استراتژیهای فراشناختی به دانش‌آموزان می‌آموزد تا متغیرهای مربوط به حل مسأله را بشناسد، جریان‌های راه حل مسأله را به خوبی سازماندهی و مهارت‌های شناختی ویژه‌ای برای انجام مؤثر تکلیف بکار گیرند. (گیج ۶، برلاینر ۷، ترجمه خوی نژاد و همکاران، ۱۳۷۴) یافته‌های پژوهشی سوانسون ۸ (۱۹۹۰)، فولادچنگ (۱۳۷۵).

درباره نقش فراشناخت در زمینه‌هایی نظیر حل‌مسأله، خواندن، نگارش و... حکایت از آن دارد که نظام فعلی آموزش و پرورش را باید در جهت تأکید بر فراشناخت را در «حوزه تقریبی رشد ۹» تحت تأثیر قرار دهد. نتایج نشان داد که بدین طریق فرآیند حافظه کودکان تقویت می‌گردد. (سالومن، گلوبرسون، گاترمن ۱۰، به نقل از خوی‌نژاد، رجایی، ۱۳۸۱). بسیاری از صاحب‌نظران از جمله جکوبسن ۱ (۱۹۹۸) معتقدند که هرگونه اصلاح در نظام تربیتی مستلزم در نظر گرفتن یافته‌های تحقیقات فراشناختی و استفاده از آنها در برنامه‌های آموزشی است (فولادچنگ، ۱۳۷۵). پژوهش حاضر با بهره‌گیری از مطالعات انجام شده در پی مطالعه تاثیر مهارت‌های فراشناختی بر میزان یادآوری کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر است.

- 1) eloC
- 2) nahC
- 3) nworB
- 4) ailamadracS
- 5) sillE
- 6) egaG
- 7) renilreB
- 8) nosnawS
- 9) tnempoleved lamixorp fo enoZ
- 10) namretug

آزمودنی‌ها:

آزمودنی‌ها مورد بررسی این پژوهش ۳۰ دانش‌آموز کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر با هوشبهر ۷۰-۵۰ بودند که در مراکز آموزش استثنایی بهاران تربت جام در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ تحصیل می‌کردند. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود و برای اطمینان از هوشبهر کودکان با استفاده از آزمون هوش ماتریس‌های رنگی ریون هوش آن‌ها مشخص و سپس به طور تصادفی در ۲ گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند

ابزار پژوهش:

ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش ماتریس‌های رنگی ریون به منظور اطمینان بیشتر از سطح تانایی ذهنی، آزمون ساخته میزان یادآوری و برنامه آموزش فراشناختی بود.

برنامه آموزش راهبردهای فراشناختی برای تسهیل فرآیند یادگیری و یادآوری استفاده شد و هدف این برنامه توسعه مهار آگاهانه دانش‌آموزان بر فرآیندهای شناختی خود است تا یادگیرنده بتواند فعالیت‌های یادگیری و شناختی خود را طراحی، هدایت، نظارت، ارزیابی و در صورت نیاز اصلاح نماید. از نتایج آزمون یادآوری نیز جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

شیوه اجرا:

پس از انتخاب تصادفی نمونه آماری از دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر و جایگزینی تصادفی آن‌ها در دو گروه ۱۵ نفری آزمایش و کنترل، ابتدا میزان اطلاعات پایه آن‌ها در رابطه با لغات موردنظر مشخص شد (پیش‌آزمون) سپس به گروه آزمایش تکنیک تصویرسازی ذهنی در طول ۳ جلسه ۳۰ دقیقه‌ای در رابطه با یادگیری و یادآوری لغات مورد نظر آموزش داده شد. گروه کنترل در طول این مدت از روش معمول (مطالعه و حفظ لغات) استفاده می‌کردند و در نهایت یک روز بعد از جلسه پایانی از هر دو گروه آزمون نهایی گرفته شد.

1) nesbocaj

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در این پژوهش به منظور بررسی تفاضل میانگین‌های دو گروه آزمایش و کنترل از آمار توصیفی مانند محاسبه میانگین، انحراف استاندارد، واریانس، جدول فراوانی، نمودار و همچنین آمار استنباطی (آزمون t برای گروه‌های مستقل) جهت بررسی سطح معنی‌داری فرضیه و تصمیم‌گیری در مورد فرض تحقیق استفاده شد.

نتایج تحقیق:

جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در این پژوهش برای پاسخ به فرضیه پژوهش «بین میزان یادآوری کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر که از تکنیک فراشناختی تصویرسازی ذهنی استفاده می‌کنند در مقایسه با آنهایی که از این تکنیک استفاده نمی‌کنند تفاوت معنی‌داری وجود دارد» صورت گرفت به منظور بیان نتایج و دستیابی به

اهداف این پژوهش اطلاعات جمع‌آوری شده از ۱۵ نفر گروه آزمایش و ۱۵ نفر گروه کنترل پس از تجزیه و تحلیل آماری در جداول ذیل درج گردیده است.

جدول (۴-۱) داده‌های آزمون مقدماتی (۱) X و نهایی (۲) X گروه گواه در آزمون یادآوری.

جدول (۴-۱) داده‌های آزمون مقدماتی (X_1) و نهایی (X_2) گروه گواه در آزمون یادآوری

بمنظور بررسی تفاضل میانگین‌ها.

ردیف	X_1	X_2	$ X_1 - X_2 $	$(X_1 - X_2)^2$
۱	۴	۱۴	۱۰	۱۰۰
۲	۶	۱۲	۶	۳۶
۳	۵	۱۱	۶	۳۶
۴	۳	۱۵	۱۲	۱۴۴
۵	۲	۱۰	۸	۶۴
۶	۷	۱۱	۴	۱۶
۷	۴	۱۱	۷	۴۹
۸	۸	۱۲	۴	۱۶
۹	۳	۱۳	۱۰	۱۰۰
۱۰	۵	۱۴	۹	۸۱
۱۱	۴	۱۵	۱۱	۱۲۱
۱۲	۵	۱۲	۷	۴۹
۱۳	۴	۱۳	۹	۸۱
۱۴	۶	۱۱	۵	۲۵
۱۵	۶	۱۲	۶	۳۶
			$\sum X_1 - X_2 = 114$	$\sum (X_1 - X_2)^2 = 954$

$$\bar{X} = \frac{\sum |X_1 - X_2|}{N} = \frac{114}{15} =$$

$$S_x^2 = \frac{\sum (|X_1 - X_2|^2)}{N} - (\bar{X})^2 = \frac{954}{15} - (7/6)^2 =$$

جدول (۴-۲) داده‌های آزمون مقدماتی (۲) Y و نهایی (۱) Y گروه آزمایش در آزمون یادآوری

جدول (۲-۴) داده های آزمون مقدماتی (Y_2) و نهایی (Y_1) گروه آزمایش در آزمون یادآوری

بمنظور بررسی تفاضل میانگین ها.

ردیف	Y_1	Y_2	$ Y_1 - Y_2 $	$(Y_1 - Y_2)^2$
۱	۵	۱۶	۱۱	۱۲۱
۲	۵	۱۶	۱۱	۱۲۱
۳	۴	۱۵	۱۱	۱۲۱
۴	۵	۱۸	۱۳	۱۶۹
۵	۳	۱۵	۱۲	۱۴۴
۶	۸	۱۷	۹	۸۱
۷	۴	۱۶	۱۲	۱۴۴
۸	۶	۱۱	۵	۲۵
۹	۳	۱۷	۱۴	۱۹۶
۱۰	۴	۱۷	۱۳	۱۶۹
۱۱	۳	۱۸	۱۵	۲۲۵
۱۲	۷	۱۵	۸	۶۴
۱۳	۴	۱۲	۸	۶۴
۱۴	۵	۱۵	۱۰	۱۰۰
۱۵	۴	۱۶	۱۲	۱۴۴
			$\sum Y_1 - Y_2 = 163$	$\sum (Y_1 - Y_2)^2 = 1861$

$$10/86 \bar{Y} = \frac{\sum |Y_1 - Y_2|}{N} = \frac{163}{15} =$$

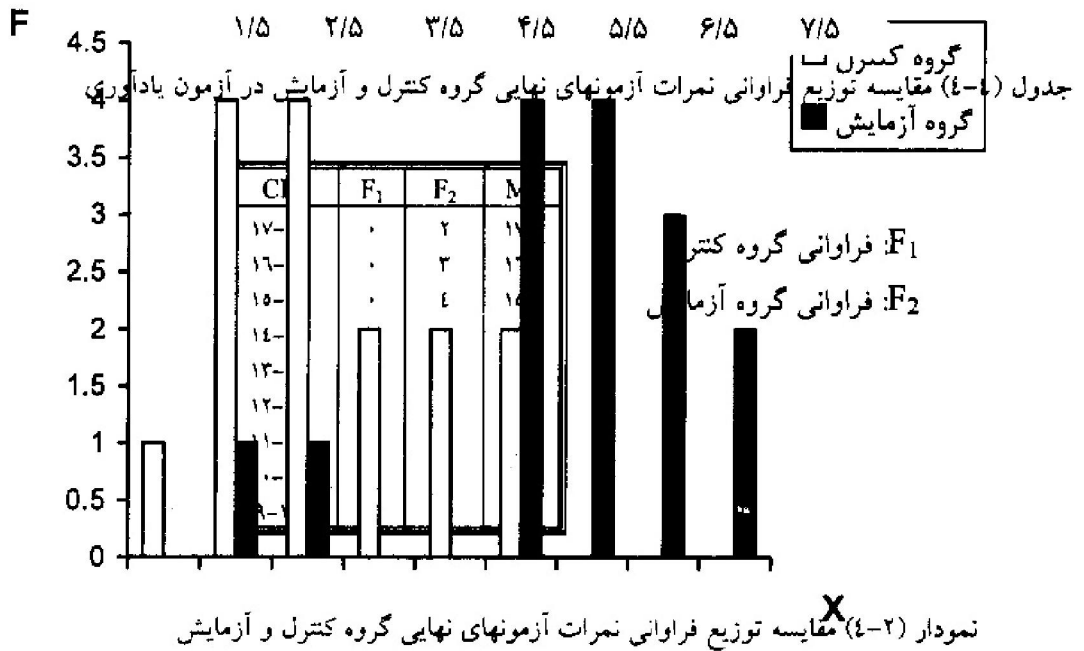
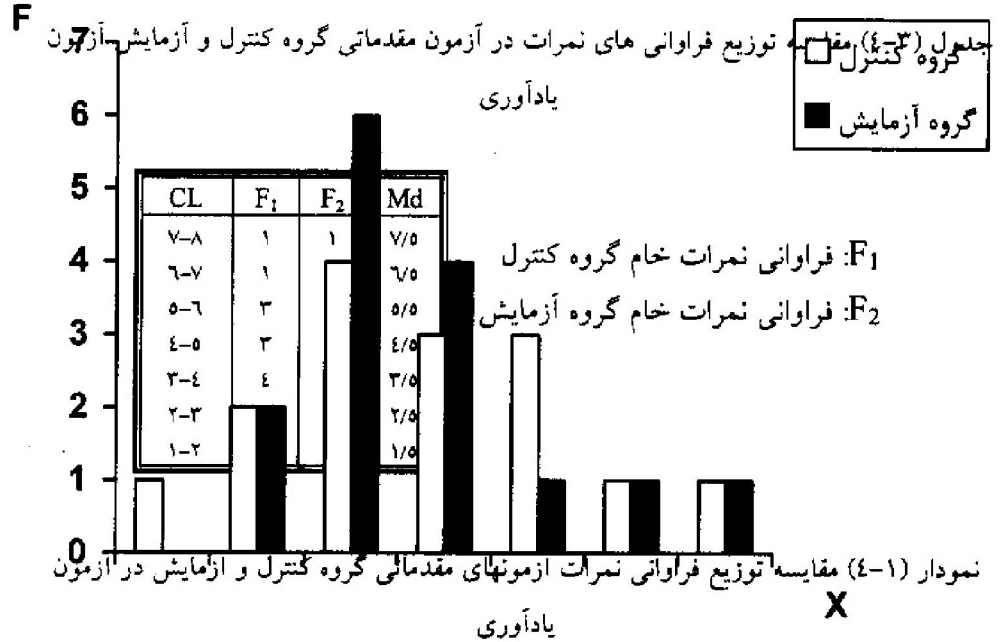
$$2/470 S_y = \sqrt{\frac{\sum (Y_1 - Y_2)^2}{N} - (\bar{Y})^2} = \sqrt{\frac{1861}{15} - (10/86)^2} = \sqrt{126} S_y =$$

جدول (۳-۴) مقایسه توزیع فراوانی های نمرات در آزمون مقدماتی گروه کنترل و آزمایش آزمون یادآوری

جدول (۴-۴) مقایسه توزیع فراوانی نمرات آزمون‌های نهایی گروه کنترل و آزمایش در آزمون یادآوری

۹/۵ ۱۰/۵ ۱۱/۵ ۱۲/۵ ۱۳/۵ ۱۴/۵ ۱۵/۵ ۱۶/۵ ۱۷/۵

جدول (۴-۵) مقایسه شاخص‌های توصیفی (میانگین-انحراف استاندارد-واریانس-ماکزیمم-مینیمم) در دو گروه

جدول (۵-۴) مقایسه شاخص های توصیفی (میانگین - انحراف استاندارد - واریانس - ماکزیمم - مینم) در دو گروه

متغیرها	\bar{X}	S	S ²	Max	Min	N
گروه کنترل	۷/۶	۲/۴۱۶	۵/۸۴	۱۵	۲	۱۵
گروه آزمایش	۱۰/۸۶	۲/۴۷۵	۶/۱۲۶	۱۸	۳	۱۵

در مقایسه میانگین‌های گروه کنترل و آزمایش مشاهده می‌کنیم که میانگین گروه آزمایش بیشتر از میانگین گروه کنترل می‌باشد سایر شاخص‌ها نیز متناسب با این ادعا می‌باشد.

$$t = \frac{|\bar{x} - \bar{y}|}{\sqrt{\frac{S_1^2}{N} + \frac{S_2^2}{N}}} = \frac{|7/6 - 10/86|}{\sqrt{\frac{5/84}{15} + \frac{6/126}{15}}} = \frac{3/26}{\sqrt{0/797}} = ۳/۶۵۴$$

جدول (۶-۴) داده های حاصل از مقایسه میانگین های دو گروه

متغیرها	حجم نمونه	T محاسبه شده	d.f درجه آزادی	T جدول	A سطح آلفا
گروه کنترل	۱۵	۳/۶۵۴	۲۸	۲/۷۶۳	۰/۰۱
گروه آزمایش	۱۵				

داده‌های آماری نشان می‌دهد که t محاسبه شده (۳/۶۵۴) از مقدار t جدول (۲/۷۶۳) در سطح آلفای ۰/۱ بزرگ‌تر است لذا با اطمینان ۹۹٪ فرض ۰ را رد و فرض تحقیق را می‌پذیریم و نتیجه می‌گیریم بین عملکرد گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل تفاوت معنی داری وجود دارد به عبارتی دیگر تکنیک تصویرسازی ذهنی بر عملکرد یادآوری کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر مؤثر بوده است.

بحث و نتیجه گیری:

این پژوهش با هدف بررسی مقایسه‌ای دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر استفاده کننده از راهبرد تصویرسازی ذهنی در مقایسه با آن‌هایی که از روش معمول در یادگیری و یادآوری مطالب استفاده می‌نمودند انجام گرفت نتایج بررسی حاکی از آن است که دانش‌آموزان استفاده کننده از تکنیک تصویرسازی ذهنی عملکرد موفقیت‌آمیزی ارائه نمودند. به طور کلی می‌توان گفت که میانگین نمرات یادآوری گروه آزمایش در پس‌آزمون

نسبت به پیش آزمون افزایش یافته و چون در فاصله پیش آزمون و پس آزمون آزمودنی‌ها از آموزش راهبرد تصویرسازی ذهنی بهره برده بودند فرض تحقیق پژوهش حاضر با تحلیل آزمون در سطح ۹۹٪ پذیرفته شد.

یافته‌های بدست آمده با پژوهش‌های قبلی در زمینه کاربرد مهارت‌های فراشناختی همخوان می‌باشد. برای مثال می‌توان یافته‌های الیس (۱۹۸۳) تأثیر مهارت‌های فراشناختی بر تعمیم آموخته‌ها، براون (۱۹۸۴) افزایش تعاملات اجتماعی و رشد زبان از طریق مهارت‌های فراشناختی، مولی و همکاران (۱۹۸۶) بهبود عملکرد یادگیری با استفاده از مهارت‌های فراشناختی، موس (۱۹۹۰) بهبود تعاملات اجتماعی از طریق راهبردهای فراشناختی، یوسفی و گلفزانی (۱۳۸۱) بهبود حافظه از طریق راهبردهای مرور ذهنی و سازماندهی اشاره نمود.

آموزش راهبردهای فراشناختی باعث می‌شود تا فرد بتواند جریان یادگیری‌اش را به گونه‌ای هدایت کند که بهره‌وری فرآیندهای ذهنی‌اش نسبت به زمان و منابع در دسترس افزایش یابد، اینگونه آموزش‌ها ابزارهای مفیدی برای تعمیم یادگیری به موقعیت‌های زمانی و مکانی دیگر هستند.

منابع

- آقازاده، محرم، و احدیان، محمد (۱۳۸۰). روش‌های نوین تدریس. تهران: آبیژ
- آقازاده، محرم، و احدیان، محمد. (۱۳۷۷). مبانی نظری و کاربردهای آموزشی نظریه فراشناخت. تهران: نوپردازان.
- انصاری، رقیه. (۱۳۷۶). بررسی مقایسه راهبردهای یادگیری با خلاقیت دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- چان، ال، و کله، پیتر. (۱۳۷۲). روش‌ها و راهبردها در تعلیم و تربیت کودکان استثنایی (ترجمه فرهاد ماهر). تهران: تربیت.
- خوی‌نژاد، غلامرضا، و رجایی، علیرضا. (۱۳۸۱) تأثیر آموزش بر نگهداری ذهنی کودکان کم‌توان ذهنی آموزش پذیر: حوزه تقریبی رشد. فصلنامه پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، ۳، ۷۴-۵۷.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۷۷). روانشناسی پرورشی: روانشناسی یادگیری و آموزش. تهران: آگاه.
- سالاری‌فر، محمد حسین. (۱۳۷۵) بررسی نقش اجزاء دانش فراشناختی در حل مسأله و پیشرفت تحصیلی پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- شعاری‌نژاد، علی اکبر. (۱۳۸۰) نگاهی نو به روانشناسی آموختن یا روانشناسی تغییر رفتار. تهران: چاپخش.
- فولادچنگ، محبوبه (۱۳۷۵) نقش پردازش فراشناختی در عملکرد حل مسأله. پایان‌نامه کارشناسی ارشد،

دانشگاه شیراز.

قورچیان، نادر قلی، و فضلی خانی، منوچهر. (۱۳۷۸). نظریه‌های یادگیری و نظریه فراشناخت در فرآیند یاددهی-یادگیری. تهران: تربیت.

کیل، رابرت. (۱۳۷۲) تحول حافظه در کودکان (ترجمه یاور دهقان). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد.

گیج، نیت ال، و برلایندر، دیویدسی. (۱۳۷۴) روانشناسی تربیتی (ترجمه غلامرضا خوی‌نژاد و همکاران). مشهد: حکیم فردوسی.

لطف‌آبادی، حسین (۱۳۶۶) روانشناسی رشد زبان. مشهد: آستان قدس.

لندرث، گاری. ال. (۱۳۶۹). بازی‌درمانی (ترجمه خدیجه آرین). تهران: اطلاعات.

متولی، محمد حسین. (۱۳۷۶). تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر درک مطلب و سرعت یادگیری دانش آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

منبع: مجله تازه های روان‌درمانی (هیپنوتیزم)، بهار و تابستان ۱۳۸۵، شماره ۳۹ و ۴۰

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، نهادی غیردولتی و ناسودبر است. این نهاد در سال ۱۳۷۹ از سوی پژوهشگرانی که در حوزه ادبیات کودکان فعال بودند، پایه گذاشته شد و اکنون با بیش از ده سال پیشینه از فعالیت های گسترده، در سطح ملی و بین المللی به کار خود ادامه می دهد.

دفتر این مؤسسه در تهران است و شیوه همکاری با این نهاد به دو شکل کار رسمی و داوطلبانه است. مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان هزینه های سازمانی خود را از راه کمک های مردمی و اجرای پروژه های فرهنگی و انتشاراتی به دست می آورد. چنانچه مؤسسه درآمدی داشته باشد، این درآمد را در راه گسترش هدف های خود هزینه می کند.

پیوندگاه:

koodaki.org	مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان	کودکی
iranak.org	ایران کودکی	ایرانک
ketabak.org	پنجره ای به جهان خواندن	کتابک
amoozak.org	آموزش خلاق کودک محور	آموزک
khanak.org	با من بخوان	خوانک
rootak.org	پایگاه ارتباط فرهنگی کودک و نوجوان	روتک
dabire.org	درست بیاموز، تا درست بنویسی	دبیره
koodakar.org	سندوق آموزش و توانمند سازی کودکان کار و محروم	
hodhod.com	گزید هترین کتاب های کودک و نوجوان	کتاب هدهد